

2024-01-11
Jämställdhetsmyndigheten
info@jamstalldhetsmyndigheten.se
Diarienummer: ALLM 2023/290

Justitiedepartementet
ju.remissvar@regeringskansliet.se
Kopia till ju.L4@regeringskansliet.se
Diarienummer Ju2023/02434

JÄMSTÄLLDHETSMYNDIGHETENS REMISSVAR PÅ BETÄNKANDET ÖKAT INFORMATIONSFLODE TILL BROTTSBEKÄMPNINGEN – EN NY HUVUDREGEL, SOU 2023:69

Sammanfattning

Jämställdhetsmyndigheten instämmer i utredningens bedömning att det behövs utökad informationsdelning för att förebygga och bekämpa grov brottslighet. Utredningens förslag kommer – utöver ett effektivare arbete mot grov organiserad brottslighet – bidra positivt till de jämställdhetspolitiska delmålen:

- jämställd utbildning (delmål 3)
- jämställd hälsa (delmål 5)
- mäns våld mot kvinnor ska upphöra (delmål 6).

Dessutom kommer förslagen kunna bidra positivt till att uppnå målsättningarna i den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor.¹

Vårt yttrande är avgränsat till de frågor som rör myndighetens verksamhetsområde.

Jämställdhetsmyndigheten tillstyrker samtliga av promemorians förslag med följande synpunkter i den fortsatta beredningen:

- Fokus på gängkriminalitet är viktigt men får inte motverka att uppgifter om brott som inte omfattas av begreppet organiserad brottslighet, exempelvis som begås i nära relation eller inom ramen för en hederskontext, delas med brottsbekämpande myndigheter efter en intresseavvägning.
- Det behöver säkerställas att skyddade personuppgifter inte riskerar att röjas vid informationslämnande.
- Skolan har en särskilt viktig roll när det kommer till att upptäcka sådant som våld i ungas parrelationer och att förebygga allvarlig brottslighet såsom könsstämpling och barnäktenskap.
- De ändringar som föreslås i offentlighets- och sekretesslagen skulle bidra till ett tydliggörande för yrkesverksamma inom socialtjänst och hälso- och sjukvård avseende möjligheten att anmäla förestående brott till polis eller åklagare, ex. barnäktenskapsbrott.
- Det saknas en jämställdhetsanalys av förslagen. Förslagen kan antas få positiva konsekvenser för våldsutsatta, särskilt kvinnor och barn.

¹ Skr. 2016/17:10.

Synpunkter enligt utredningens disposition

7. En ny lag om skyldighet att lämna uppgifter till de brottsbekämpande myndigheterna

Jämställdhetsmyndigheten tillstyrker utredningens förslag om en ny lag som innebär förbättrade rättsliga förutsättningar att lämna uppgifter till de brottsbekämpande myndigheterna. Ett ökat och tidigt informationsflöde till brottsbekämpande myndigheter kan:

- möjliggöra mer fullständiga underlag i brottsutredningar
- öka förutsättningarna för att ge tidiga insatser
- öka möjligheterna att upptäcka eftervåld.²

Det kan även få betydelse för bland annat barn och kvinnor som omfattas av den nationella strategin att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor³ genom att öka möjligheterna till upprättelse, stöd och skydd. En mer effektiv brottsbekämpning i allmänhet bidrar även till att öka tryggheten för grupper som riskerar att vara särskilt utsatta eller sårbara.⁴

Förslagen tar främst sikte på sådan organiserad brottslighet som sker i den gängkriminella miljön. Jämställdhetsmyndigheten vill understryka att även prostitution och människohandel för olika ändamål många gånger sker inom ramen för organiserad systemhotande brottslighet.⁵

Det är viktigt att se helheten, att pojkar och män som vistas i gängkriminella miljöer också kan utöva våld mot en partner eller barn.⁶ Vikten av samordning mellan brottspreventiva och våldspreventiva insatser har myndigheten tidigare lyft, bland annat i remissvar.⁷ Fokus på gängkriminalitet får inte motverka att uppgifter även om andra brott, som inte bedöms ingå i en organiserad brottslighet, delas med brottsbekämpande myndigheter efter en intresseavvägning. Effektiv informationsdelning kan även förebygga brott som begås i nära relation eller inom ramen för en hederskontext.

Utbildningsinsatser beträffande utökad informationsdelning behöver även inkludera kunskapsområden som mäns våld mot kvinnor, våld i nära relation, hedersrelaterat våld och förtryck samt prostitution och människohandel.

8. En uppgiftsskyldighet avseende kontaktuppgifter

Jämställdhetsmyndigheten tillstyrker förslaget om en uppgiftsskyldighet avseende kontaktuppgifter. Ett ökat informationsflöde till brottsbekämpningen innebär emellertid ökade risker för att skyddade personuppgifter röjs. Jämställdhetsmyndigheten

² S. Skoog Waller (2022) *Utan mig är du helt ensam*.

Eftervåld: Våld som fortsätter efter att kvinnan lämnat relationen. Det kan handla om olika typer av våld, t.ex. fysiskt, ekonomiskt eller materiellt. Det kan handla om att mannen trakasserar, hotar eller stalkar kvinnan, förtalar, sprider rykten eller saboterar kvinnans sociala relationer, manipulerar myndigheter och personer i omgivningen eller utsätter och använder barnen i maktutövandet.

³ Skr. 2016/17:10.

⁴ Exempelvis personer med funktionsnedsättningar, som identifierar sig som hbtqi+, som är utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck eller sexuell exploatering eller som är inom samhällsvård.

⁵ Jämställdhetsmyndigheten (2023) <https://jamstalldhetsmyndigheten.se/aktuellt/publikationer/ett-fortsatt-starkt-arbete-mot-prostitution-och-manniskohandel/>

⁶ Göteborgs stad (2021) *Hederskultur, våldsbejakande extremism och gängkriminalitet – En studie av samband*.

⁷ Jämställdhetsmyndighetens remissvar SOU 2022:67 Vågar till ett tryggare samhälle.

har i tidigare rapport framfört att det finns stora brister i hanteringen av skyddade personuppgifter. I en intervjustudie som myndigheten genomfört uppgav 63 av 86 intervjuade kvinnor med skyddade personuppgifter att deras uppgifter hade röjts minst en gång.⁸ Myndigheter och andra aktörer behöver kunskap om hanteringen av skyddade personuppgifter och förståelse för vilka konsekvenser det kan få om skyddade personuppgifter röjs.⁹ Det behöver säkerställas att kvinnor och barn med skyddade personuppgifter inte riskerar att röjas vid informationslämnande. Förslagen behöver följas upp utifrån ett barnrätts- och ett jämställdhetsperspektiv.

11. En uppgiftsskyldighet för skolan

Jämställdhetsmyndigheten tillstyrker förslaget om en uppgiftsskyldighet för skolan, utan föregående begäran från brottsbekämpande myndigheter, om uppgiften kan antas behövas i den brottsbekämpande verksamheten. Vi vill dock understryka vikten av att denna skyldighet inte får en oproportionerlig inverkan på skolans grunduppdrag att erbjuda barn och unga utbildning.

Vi instämmer i bedömningen att uppgifter som omfattas av sekretessen eller tystnadsplikten inte bör ingå i en sådan uppgiftsskyldighet. Intresseavvägningen som föreslås är viktig. Information om enskilda ska inte lämnas ut om övervägande skäl talar emot. Detta för att inte underminera det förtroende och stöd som exempelvis elevhälsan syftar till att bidra med.

Även i de fall som brottsbekämpande myndigheter begär sådana uppgifter som omfattas av sekretess eller tystnadsplikt är det av vikt att en intresseavvägning görs innan sådana uppgifter lämnas ut.

Den föreslagna uppgiftsskyldigheten för skolan är – utöver en viktig åtgärd för att förebygga att barn dras in i gängkriminalitet – relevant även för andra typer av brott:

- våld i nära relation
- hedersrelaterat våld och förtryck
- prostitution och människohandel.

Exempelvis har skolan en särskilt viktig roll när det kommer till att upptäcka våld i ungas parrelationer, utifrån att offer och förövare många gånger går i samma skola.¹⁰

Jämställdhetsmyndigheten har inom ramen för vårt uppdrag att förebygga och bekämpa könsstymning av flickor och kvinnor sett att det idag finns en osäkerhet hos personal inom skolan, inklusive elevhälsan, kring att anmäla begångna eller förestående brott mot en elev till polisen.¹¹ Förslaget ökar sannolikheten att allvarlig brottslighet såsom könsstymning eller barnåktenskap kommer till polisens kännedom och kan förhindras eller, om det redan har begåtts, lagföras.

Myndigheten är positiv till att utredningen tydligt markerar att ett införande av den föreslagna uppgiftsskyldigheten inte påverkar anmälningsskyldigheten enligt

⁸ Jämställdhetsmyndigheten (2022), *86 gömda kvinnor och deras 128 barn*.

⁹ Jämställdhetsmyndigheten (2023), *Att leva med skyddade personuppgifter – behovet av samhällets långsiktiga stöd*.

¹⁰ Korkmaz, Överlien (2023), och ungarrelationer.se

¹¹ Jämställdhetsmyndigheten (2023) *Från förebyggande till brottsbekämpande-Hela kedjan behövs*

14 kap. 1 § socialtjänstlagen, skolans samverkan med socialtjänsten eller socialtjänstens ansvar.

12. Ett utökad uppgiftslämnande från socialtjänsten

Jämställdhetsmyndigheten instämmer i utredningens bedömning att det inte är lämpligt att ålägga socialtjänsten en generell uppgiftsskyldighet. Det är mer lämpligt att åstadkomma en utökad uppgiftslämning genom justeringar av befintlig lagstiftning.

De tillägg och tydliggöranden som föreslås i offentlighets- och sekretesslagen är mycket positiva eftersom de tydliggör möjligheten för yrkesverksamma inom socialtjänst samt hälso- och sjukvård att anmäla förestående brott till polis eller åklagare. Detta gäller exempelvis försök, förberedelse eller stämpling till barnäktenskapsbrott. Myndigheten har tidigare påtalat att det är en brist att 10 kap. 21 § OSL inte tydligt inkluderar de osjälvständiga brottsformerna.¹² Förslagen kommer bidra till ökade möjligheter att motverka att barn och unga förs utomlands för att utsättas för barnäktenskap, men också uppfostringsresor eller omvändelseförsök av hbtq-personer.

Jämställdhetsmyndigheten tillstyrker även de ändringar som föreslås i 10 kap. 23 § OSL. Myndigheten identifierade inom ramen för vårt uppdrag att förebygga och bekämpa könsstymning¹³ ett legalt hinder för yrkesverksamma inom hälso- och sjukvård och socialtjänst att vid kännedom om ett förestående könsstymningsbrott mot en vuxen kvinna anmäla detta.

Myndigheten ser även positivt på förslaget att sänka gränsen i den sekretessbrytande bestämmelsen för begånget brott till lägst fängelse 6 månader, och för förestående brott lägst fängelse 1 år. Detta eftersom ytterligare brott kommer att omfattas. Vi vill dock poängtera att brott som borde omfattas av den sekretessbrytande bestämmelsen men där ett lägsta fängelsestraff inte finns föreskrivet kommer att hamna utanför bestämmelsen. Detta blir fallet för exempelvis äktenskapstvångsbrott.

13. Ett utökad uppgiftslämnande för hälso- och sjukvården

Jämställdhetsmyndigheten tillstyrker utredningens förslag att hälso- och sjukvården inte ska omfattas av någon generell uppgiftsskyldighet. Myndigheten tillstyrker de förslag om tillägg och tydliggöranden som föreslås i sekretesslagstiftningen, enligt ovan.

14. Särskilt om uppgifter från Statens institutionsstyrelse

Jämställdhetsmyndigheten tillstyrker förslagen som lämnas om förenklade och ökade möjligheter till utlämnande av uppgifter från Statens institutionsstyrelse (SiS). Det är positivt att förslaget även syftar till att förenkla informationsdelning avseende personal vid SiS-boenden som begår brott inom ramen för sin tjänst. En granskning av sexuella övergrepp på statliga ungdomshem visar att det finns en betydande risk att manlig personal utsätter flickor för sexuella kränkningar och övergrepp.¹⁴

¹² Jämställdhetsmyndighetens remissvar DS.2022:9 ”ett utvidgat utreseförbud”, och SOU 2023:37 om ett förstärkt skydd för den personliga integriteten.

¹³ A.a.

¹⁴ Barnrättsbyrån & Childhood (2023), *Vem ska tro på mig? – En granskning av sexuella övergrepp på de statliga ungdomshemmen*.

22. Konsekvensanalys

Det är en brist i utredningen att ett jämställdhetsperspektiv saknas. För vägledning hur ett jämställdhetsperspektiv kan appliceras se *SOU 2023:53*. Flera av förslagen kan bidra positivt till de tredje och femte jämställdhetspolitiska delmålen om jämställd utbildning och hälsa. Detta eftersom förslagen kommer öka möjligheten till tidig upptäckt och tidigt förebyggande insatser och i sin tur gynna möjligheten till en trygg uppväxt och skolgång. Även det sjätte jämställdhetspolitiska delmålet att mäns våld mot kvinnor ska upphöra, samt målsättningarna i den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor¹⁵, kommer gynnas av förslagen. Flera av förslagen kommer att ge utökade möjligheter för socialtjänst, skola samt hälso- och sjukvård att anmäla begångna och förestående brott till polis och åklagare vilket kommer kunna få en positiv inverkan på brottslighet som begås i nära relation, inom ramen för till exempel en hederskontext eller genom prostitution och människohandel.

Jämställdhetsmyndigheten anser att barnrättsperspektivet i utredningen hade stärkts ytterligare genom tillfrågande av barngrupper om förslagen och dess påverkan. Detta gäller särskilt i förhållande till förslaget om skolans uppgiftsskyldighet. Utredningen lyfter att det kan finnas skäl att efter ikraftträdande utvärdera hur förslagen tillämpas i praktiken och särskilt analysera konsekvenser av ett utökat uppgiftslämnande ur ett barnrättsperspektiv. Myndigheten anser att detta är en särskilt viktig åtgärd.

För Jämställdhetsmyndigheten

Lena Ag
Generaldirektör

Hilda Holmström,
Madelene Larsson,
Utredare

I ärendets slutliga handläggning har enhetschefen Mikael Thörn, avdelningschefen Berit Jernberg och chefsjuristen Anna Tingbäck deltagit.

¹⁵ Skr. 2016/17:10.